

УДК 343.71 (477)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ В УКРАЇНІ**Калиновська Яна Олексіївна,**

кандидат юридичних наук, докторант Харківського національного університету внутрішніх справ, пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7437-1993>e-mail: nina.zilina.26.01@gmail.com

Мета. Метою дослідження є визначення сучасних проблем протидії організованим злочинності загальнокримінальної спрямованості в Україні. **Методика.** Методика включає детальний комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу із піднятої проблематики на основі якого робляться обґрунтовані світоглядні висновки та рекомендації щодо розкриття сутності досліджуваних понять. **Результати.** Визначено, що досягнути ефективного результату в процесі протидії організованим злочинності можливо лише за умови подолання вказаних проблемних аспектів. Однак, як свідчить міжнародний досвід, при наявності рішучості держави, розумної кримінальної політики з безумовним дотриманням принципу рівності громадян перед кримінальним законом незалежно від посадового, майнового стану та інших обставин, протидія організованим злочинності, в тому числі загальнокримінальної спрямованості, може бути досить ефективною. **Наукова новизна.** На підставі аналізу емпіричного матеріалу, фахову юридичну літературу та міжнародний досвід протидії організованим злочинності Визначено проблемні аспекти, що негативно впливають на протидію організованим злочинності загально кримінальної спрямованості. **Практична значимість.** Визначено сучасні проблеми протидії організованим злочинності та перспективні напрямки протидії ним.

Ключові слова: організована злочинність загально кримінальної спрямованості, протидія, оперативні підрозділи.

Ya.O. KalinovskayaPh.D in Law, Doctoral Student of Kharkiv National University of Internal Affairs, L. Landau avenue, 27, Kharkiv, 61080, Ukraine, e-mail: nina.zilina.26.01@gmail.com**PROBLEMS OF CONTROLLED ORGANIZED CRIMINALITY OF GENERAL CRIMINOLOGICAL INTEGRITY IN UKRAINE**

Goal. The purpose of the study is to identify the current problems of combating organized crime in the field of general-purpose orientation in Ukraine. **Method.** The methodology includes a detailed comprehensive analysis and synthesis of available scientific and theoretical material on the raised issues, on the basis of which grounded worldview conclusions and recommendations on disclosure of the essence of the studied concepts are made. **Results** It is determined that it is possible to achieve an effective result in the process of counteraction to organized crime only if the mentioned problem aspects are overcome. However, according to international experience, in the presence of the state's resolve, a reasonable criminal policy with unconditional compliance with the principle of equal rights of citizens before a criminal law, regardless of official, property status and other circumstances, the opposition to organized crime, including general-law orientation, can be quite effective. **Scientific novelty.** Based on the analysis of empirical material, professional legal literature and international experience in counteracting organized crime, the problematic aspects have been identified that adversely affect the counteraction of organized crime to the general criminal orientation. **Practical significance.** The present problems of counteraction to organized crime and perspective directions of counteraction to it are determined.

Key words: organized crime of general criminal orientation, opposition, operational units.

Постановка проблеми. Проблема протидії організованим злочинності, зокрема загальнокримінальної спрямованості сьогодні носить міжнародний характер, оскільки організована злочинність уявляє собою найскладнішу і небезпечну форму злочину в суспільстві і одну з найбільших загроз сучасної цивілізації [12]. Зокрема аналізуючи емпіричний матеріал,

можна дійти висновку, що не існує такої країни у світі яка б не мала на меті протидіяти організованій злочинності, зокрема загальнокримінальної спрямованості. Сьогодні вплив організованої злочинності, зокрема загальнокримінальної спрямованості, охоплює як східну, так і західну півкулі і включає осіб з етнічними або культурними зв'язками з Європи, Африки, Азії та Близького Сходу. Крім того її присутність в певній галузі становить значну зростаючу загрозу для національної безпеки у вигляді серйозних наслідків для громадської безпеки, сфери охорони здоров'я, демократичних інститутів, економічної стабільності тощо. Разом з цим, члени організованих злочинних груп постійно прагнуть корумпувати чиновників як всередині країни так і закордоном, проникнути на глобальні енергетичні та стратегічно матеріальні ринки, які життєво важливі для інтересів національної безпеки, а також надають матеріально-технічну та іншу підтримку терористам та іноземним розвідувальним службам.

Так, Дослідницька служба Конгресу Сполучених штатів Америки вказала на те, що організована злочинність загрожує множинним аспектам Сполучених Штатів, включаючи економіку і Національну безпеку. Фактично, за останні 15 років організована злочинність набула все більш транснаціонального характеру, відкритими кордонами і використанням Інтернету. Загрози походять з безлічі злочинних організацій, в тому числі російських, азіатських, італійських, балканських, близькосхідних і африканських синдикатів [11].

В той же час, Національне агентство з питань злочинності визначає, що сучасна організована злочинність характеризується спланованістю, координованістю, великим скупченням осіб, які працюють разом на постійній основі, а їх мотивація в більшості випадків є виключно фінансова вигода. До того ж сучасному кримінальному світу притаманне й те, що організована злочинність об'єднує в собі велику кількість «вільних мереж злочинців» з метою конкретної злочинної діяльності, які використовуються в різних ролях в залежності від їх навичок та досвіду. Така співпраця підкріплюється спільним минулим (наприклад, в'язницею) або рекомендацією довірених осіб, інші ж - пов'язані один з одним родинними чи етнічними зв'язками (саме такі «сім'ї злочинців») [10].

Враховуючи вказане, можна дійти висновку, що сьогодні одним із першочергових завдань правоохоронної системи нашої держави є протидія організованій злочинності. Водночас, аналіз діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України вказує на те, що в реаліях практики існує велика кількість суттєвих проблемних аспектів протидії організованій злочинності загальнокримінальної спрямованості. Зважаючи на це, вважаємо доцільним визначити такі проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних вчених питання протидії організованій злочинності розглядали такі вчені Л.Ф. Гула, В. І. Василичук, О. Ф. Долженков, А. М. Кислий, О. І. Козаченко, В. В. Лисенко, Д. Й. Никифорчук, В. Д. Пчолкін, В. В. Шендрик, О. М. Юрченко, О. О. Юхно та ін. В той же час, аналіз теоретичного матеріалу показав, що і закордонні фахівці-юристи постійно присвячують увагу вивченню різних аспектів протидії організованій злочинності. Так, наприклад, серед китайських юристів, які досліджували проблеми організованої злочинності, слід виділити роботи Хе Бінсуна, Чень Сінляна, Ма кеча, Чу Хуайчжі, Кан Шухуа, Юй Гайчжі, Яо Цзяньлуна, Лу Цзяньпін, Сюй Фаміня, Лю Шоуфеня, Лянь Хуажена, У Чжіхун, Цзінь Гаофена, Ван Му, У Хепіна, Юй Ішен, Цю Гепіна та ін. Серед американських вчених слід відзначити роботи таких вчених як Ф.Таршер, Д. Крессі, Д. Ландеско, Д.Смит, К.Лампт, Д. Л. Херберт и Х. Тритт, та ін. Однак, незважаючи на значний масив перелічених вчених з тематики протидії організованій злочинності загальнокримінальної спрямованості слід констатувати, що сьогодні залигаються недостатньо висвітленими сучасні проблеми протидії організованій злочинності загальнокримінальної спрямованості в Україні.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення сучасних проблем протидії організованій злочинності загальнокримінальної спрямованості в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження сучасних проблем протидії організованій злочинності загальнокримінальної спрямованості, на нашу думку, потрібно розпочинати з розгляду появи вітчизняного «феномену організованої злочинності» взагалі.

Так, проведені вченими дослідження вказують на те, що сучасна організована злочинність в Україні розпочинає історію свого становлення ще за часів Радянського Союзу. Зокрема у вітчизняній кримінології традиційним є уявлення, що корені сучасної організованої злочинності в Україні сягають радянських часів, коли у 60-80 роки була несприятлива економічна ситуація, що потягла негативні кількісні і якісні зміни в злочинності [4, с. 8].

Однак аналіз емпіричного матеріалу свідчить, що початок існування організованого (згуртованого) злочинного середовища відповідно до аналізу історико-правової літератури свідчить про його зародження ще за часів Київської Русі.

Так, у "Руській Правді" мали місце окремі норми, які передбачали рівну відповідальність кількох осіб за спільне вчинення злочинів. Аналіз вказаних норм свідчить про те, що особа притягалась до кримінальної відповідальності за групове виконання суспільно небезпечного діяння незалежно від можливості покарання інших учасників злочинної дії. Однак, слід відмітити, що відповідно до положень «Руської Правди» лише за вчинення деяких майнових злочинів передбачалось покарання за групове вчинення. Спільне виконання інших суспільно небезпечних діянь (наприклад, вбивств, зґвалтувань і ін.) не визначалось як обтяжуюча обставина. Особи в цих випадках несли відповідальність так само, як якщо б кожен з них одноосібно скоїв злочин [7].

Другий історичний етап появи та функціонування організованої злочинності розпочинається у останній третині XV ст. – перших десятиліттях XVI ст. До речі, вказаний умовивід підтверджують перші свідчення про існування злочинних організацій [5, с. 276].

Зокрема, починаючи з вказаного часу притаманними рисами кримінальної обстановки в Російській імперії стають хабарництво, зловживання службовим становищем, порушення закону посадовими особами, тобто з'являються інструменти для діяльності організованої злочинності.

У XVII ст. після прийняття Соборного укладання 1649 року вперше на законодавчому рівні в залежності від форми і види спільної злочинної діяльності змінюється вид покарання [5, с. 289]. Так, зарубіжні вчені, які вивчали злочинний світ Царської Росії, зауважують, що до XVIII ст. зустрічалися цілі селища злодіїв і розбійників. Таке становище було характерно для будь-якого більш-менш обжитого місця. Водночас до цього ж періоду відноситься поява традицій і «законів» злочинного світу, деякі з яких збереглися до теперішнього часу, зокрема внесення певних сум грошей при вступі до «злочинського братства», що необхідні для підтримки членів групи; проведення обрядів посвячення; наділення прізвиськами; звернення на жаргоні - «фені» (таємною мовою офенею - бродячих торговців-коробейників) і ін.

В кінці XIX - початку XX століття були закладені основи того, що пізніше стало «законом» у злочинному середовищі. Зокрема, з'являється кримінальна ієрархія, до якої входять: бродяги-жебраки; особи, що займалися пограбуваннями, вбивствами та були найменш шанованими в злочинному світі; «професійні» злочинці. До речі саме за вказаних часів сформувалось «обов'язкова наявність судимостей» для відношення до вищої касті злочинців.

Так, визначає А.І. Гуров тодішня пенітенціарна система вже з XIX століття стає «університетом» злочинного світу. Ієрархія ув'язнених багато в чому відповідала їх «злочинський» спеціальності на волі, проте в місцях позбавлення волі великим авторитетом користувалися злочинці, які мають фізичну силу. Уміння постояти за себе, дати рішучу відсіч стало критерієм, за яким оцінювалася істинність авторитету, отриманого на волі [2].

Після створення Радянського Союзу організована злочинність поступово починає відходити від вчинення лише злочинів загально кримінальної спрямованості, а втручається в економічну сферу життєдіяльності населення.

Зокрема вказане пояснюється тим, що процесі формування організованої злочинності на території Радянського Союзу спочатку було обумовлено протиріччями, що виникають між законами економіки і методами адміністративного господарювання в соціалістичному суспільстві. Соціалістичний лад глобально втручався в державне життя суспільства, строго контролюючи партійним апаратом всі сфери діяльності громадян, неминуче розширюючи сферу кримінального способу вирішення виникаючих проблем. На той момент організована злочинність виступала певною альтернативою ринкових відносин. При цьому ряд проблем, що виникали в результаті управління центральної урядової влади централізованою системою управління народним,

господарством, серед яких такі як: хронічний дефіцит товарів народного споживання, штучність цін, незабезпеченість грошей товарами і послугами, були благодатним підґрунтям для появи, розвитку і зміцнення своїх позицій організованою злочинністю. Зважаючи на це, в різні історичні періоди розвитку СРСР організованість злочинність загальнокримінальної спрямованості виявлялася по-різному.

У 20-і роки XX ст. злочинна діяльність окремих злочинних груп найбільше підпадала під сучасні ознаки організованої злочинності (вбивства на замовлення, крадіжки із приміщень та помешкань, шахрайство в кредитно-банківській сфері, шахрайство з нерухомістю тощо).

Періоду 40-50-х років XX ст. властива діяльність виключно бандитських груп, що вчиняли корисливо-насильницькі злочини, зокрема крадіжки державної та іншої власності. Ці злочини скоювалися досить стійкими групами, тривалий час існували в Радянському Союзі.

70-80 роки XX сторіччя вже характеризується тим, що організована злочинність набуває окремого статусу, з'являються «короновані» особи, злочинні ремесла, в залежності від приналежності до яких визначається статус злочинця в кримінальному середовищі. Організована злочинність перетраформовується від вчинення простих злочинів, до злочинів вчинених у складній співучасті, заздалегідь підготовлених, та з'являються перші ознаки транснаціональності.

Так, І.І. Карпець ще за часів Радянського Союзу визначає, що поширеності в СРСР набуває злочинна діяльність, пов'язана із незаконними операціями з культурними і мистецькими творами, в тому числі з їх вивезенням за межі СРСР за допомогою іноземних дипломатів, іноземців, що приїхали до країни для виконання сумісних робіт, туристів, студентів [3].

Тобто, фактично в останні десятиліття радянської системи був створений потужний прошарок злочинного криміналітету, що суттєво зріс та збагатився в період перебудови та перерозподілу власності [4, с. 8].

Зміна ж економічної моделі розвитку країни, утворення після розпаду Радянського Союзу політичної і фінансової кризи, в результаті привели до наймогутнішого стрибка зростання злочинності, і особливо її організованих форм. Зокрема організована злочинність, використовуючи як підґрунтя недосконалість правової бази та її невідповідність сучасним реаліям, збільшення прибуткової і житлової нерівності громадян, зростання безробіття швидкими темпами, охопила велику кількість соціально-економічного життя нашої країни.

Так, Т.В. Мельничук слушно вказує на нестабільну динаміку злочинів у зовнішньоекономічній сфері, вчинених організованими злочинними угрупованнями. У 1996 р. таких злочинів було зареєстровано 64, у 1997 – 184, у 1998 – 133, у 1999 – 148, у 2000 – 54, у 2001 – 95 злочинів відповідно. При тенденціях стабілізації рівня організованої злочинності у зовнішньоекономічній сфері у 2005–2008 роках відбувається збільшення обсягів вартісних втрат від злочинної діяльності у цій сфері. При незначній, порівняно з іншими пріоритетними напрямками економіки, кількості злочинів у зовнішньоекономічній сфері, темпи зростання вартісного обсягу злочинної діяльності були другими після приватизаційної сфери. Середня вартість предметів контрабанди по одній справі зросла з 1,4 млн грн у 2006 р. до 3,1 млн грн. у 2007 р [6, с. 10–11].

В той же час, описуючи вказаний період А.А. Бова визначає, що з метою отримання контролю над новими державними об'єктами організована злочинність в Україні широко почала використовувати недосконалість ринку обігу цінних паперів задля рейдерського захоплення функціонуючих підприємств. Так, громадська організація «Антирейдерський союз підприємців України» зазначає, що лише протягом чотирьох з половиною років в Україні було організовано 2,5 тис. рейдерських атак. Урядом була створена Міжвідомча комісія з питань протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств, лише станом на липень 2007 р. на її адресу надійшло понад 250 заяв із приводу недружніх поглинань і захоплень. За даними МВС України, у 2006 р. у Києві було зафіксовано 28 рейдерських захоплень [1, с. 16–23].

В той же час, початок XXI сторіччя характеризував стан організованої злочинності в Україні як займання місця в першій п'ятірці країн по незаконному обігу зброї, сексуальному рабстві, торгівлі людьми, крадіжкам, незаконному обігу зброї тощо.

Так, Н.Є. Міняйло визначала, що у структурі злочинності проти громадської безпеки незаконне поводження із зброєю було найбільш поширеним злочином та становило їх більшість: у 2002 р. цей показник становив 95,9 %, 2003 р. – 95,6 %, 2004 р. – 96,7 %, 2005 р. – 97,5 %, 2006 р. – 97,7 %, 2007 р. – 97,9 %, 2008 р. – 98,1 %, в 2009 – 97,7 %. На сьогодні Україна залишається й країною транзиту зброї. Впродовж останнього десятиліття Україна завоювала репутацію одного з найбільш активних постачальників незаконної стрілецької зброї у світі. Це одна з декількох країн Східної Європи, яка знайшла в торгівлі зброєю джерело прибутку. За 2000–2010 рр. українська військова промисловість зросла в десятки разів й експортувала зброї на 4,5 млрд. дол. За даними Державної прикордонної служби України, протягом 2007 р. лише при перетині кордону вилучено 658 одиниць зброї, боєприпасів – 16 693 шт., вибухових речовин – 9,68 кг; протягом 2008 р. вилучено 617 одиниць зброї, боєприпасів – 26 868 шт., вибухових речовин – 79,16 кг. За даними прес-центру Служби безпеки України, протягом 2008 р. вилучено 93 одиниці вогнепальної зброї, 4 502 боєприпаси та майже 83 кг вибухових речовин. Лише в січні 2009 р., за повідомленням Національної радіокомпанії України, працівники Державної прикордонної служби затримали 1,5 кг вибухівки, 43 одиниці зброї та 550 боєприпасів, а також майже 27 кг наркотиків і психотропних речовин. Водночас зазначені офіційні дані не повною мірою відображають реальне становище ринку зброї на території України [8].

З 2013 по 2017 рік кількість вчинених злочинів організованою злочинністю, в тому числі загально кримінальної спрямованості та кількість припинення поліцейськими України такої незаконної діяльності перебувала у негативній тенденції. Відзначимо, що лише у 2017 р. поліцейські припинили діяльність 172 організованих груп та злочинних організацій, а також викрили 13 бандугруповань. Також у 2017 році правоохоронці розкрили 1953 злочини, вчинені у складі ОЗГ та ЗО. Зокрема, працівники поліції виявили 665 осіб, які вчинили злочини у такий спосіб. Це найвищий показник за період з 2013 по 2017 роки [9]. Однак, все ж таки співвідношення викриття та припинення діяльності організованих злочинних груп та організацій перебуває в негативній динаміці.

Враховуючи вказане постає питання: «Які ж існують проблемні аспекти, що негативно впливають на протидію організований злочинності загально кримінальної спрямованості?». Саме відповідь на окреслене питання є науковою новизною статті, включаючи в себе проаналізований емпіричний матеріал, фахову юридичну літературу та міжнародний досвід протидії організований злочинності.

Аналіз практичної діяльності підрозділів Національної поліції України сучасними проблемами протидії організований злочинності загально кримінальної спрямованості в Україні є:

- симбіоз організованої злочинності та різних видів державної влади. Так, сьогодні відбувається взаємопроникнення урядовців і злочинних організацій, останніми встановлюються симбіотичні зв'язки або вступають в змову. У цих умовах роль уряду практично зводиться до приховування злочинної діяльності, причому в той же час воно стає заручником злочинної організації. Зрозуміло, що таке становище більш відчутне у організованій злочинності економічної спрямованості, однак саме загально кримінальна організована злочинність найчастіше впливає на пересічних громадян. Тобто з однієї сторони можливо проводити якісну протидію вказаним видам злочинності, оскільки означене не суперечить інтересам злочинності корумпованих політиків та можновладців, однак з іншої сторони активна боротьба із нею потягне перерозподіл сфер впливу, появи бажання збагачення окремими особами у сфері економіки:

- легалізація організованої злочинності в сфері засобів масової інформації, перекручування реальних фактів та стану протидії організований злочинності, зокрема загально кримінальної спрямованості;

- економічна глобалізація та покращення комунікаційних технологій, що призводить до появи майже щоденно нових способів вчинення злочинів. Так, масове використання мережі Інтернет призвело до появи більше ніж 1000 способів вчинення злочинів за допомогою нього, при чому 67 % з них вчиняються організованою злочинністю загальнокримінальної спрямованості, а використання технологій «мобільної телефонії» несе за собою можливість підтримання зв'язку між членами таких організацій навіть у місцях позбавлення волі;

- триваючий військовий конфлікт на Сході України, який тягне за собою не тільки наявність великої кількості вогнепальної зброї, що потрапляє до незаконного обігу, а й створенням підґрунтя для вчинення мародерства, фіктивних підприємств та організацій для шахрайства або відмивання грошей під видом благодійності;

- напружена соціально-політична ситуація з Російською Федерацією, яка уповільнює час обміну інформацією, виявлення винних осіб та притягнення їх до кримінальної відповідальності. Оскільки як вказується в Доповіді Конгресу США більшість організованої злочинності, що утворилась на території СНГ підпорядковується російським організованим групам та організаціям [11].

Висновки. Враховуючи вказане можна дійти висновку, що досягнути ефективного результату в процесі протидії організованим злочинності можливо лише за умови подолання вказаних проблемних аспектів. Однак, як свідчить міжнародний досвід, при наявності рішучості держави, розумної кримінальної політики з безумовним дотриманням принципу рівності громадян перед кримінальним законом незалежно від посадового, майнового стану та інших обставин, протидія організованим злочинності, в тому числі загальнокримінальної спрямованості, може бути досить ефективною.

Список використаних джерел

1. Бова А.А. Соціологія організованої злочинності: окреслення предметної галузі. Український соціум. 2003. № 1 (2). С. 16–23.
2. Гуров А.И. Професиональная преступность. Прошлое и современность. URL: <http://www.twirpx.com/file/542654/>
3. Карпец И. И. Международная преступность. М: Наука, 1988. 112 с.
4. Корнієнко М. В. Організована злочинність в Україні: сучасний стан, кримінологічна характеристика, заходи протидії. Київ: Фонд Юрнауки, 2004. 330 с.
5. Кудрявцев, В.Н., Эминова, В.Е. Истоки и развитие организованной преступности в России. М.: НОРМА, 2002. 171 с.
6. Мельничук Т.В. Організовані форми злочинної діяльності у зовнішньоекономічній сфері: кримінологічне дослідження: автореферат дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Одеса, 2009. 20 с.
7. Русская Правда. URL: http://www.krugosvet.ru/enc/istoriya/RUSSKAYA_PRAVDA.html
8. Сфери активності організованої злочинності в Україні на межі тисячоліть. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.39/part_2/14.pdf
9. У 2017 році поліція розкрила 1953 злочини, вчинені ОЗГ. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/11665_U_2017_roci_policiya_rozkrila_1953_zlochiny_vchineni_OZG_INFO_GRAFIKA_VIDEO.htm
10. Organized Crime in the United States: Trends and Issues for Congress. URL: <https://fas.org/sgp/crs/misc/R40525.pdf>
11. Organised crime groups. URL: <http://www.nationalcrimeagency.gov.uk/crime-threats/organised-crime-groups>
12. The National Strategy for fight against organized crime. URL: http://www.apml.gov.rs/REPOSITORY/513_organized-crime-strategy-20032012.doc

References

1. Bova A.A. Sotsiologiya orhanizovanoyi zlochynnosti: okreslennya predmetnoyi haluzi. Ukrayins'kyy sotsium. 2003. № 1 (2). С. 16–23.
2. Hurov A.Y. Professyonal'naya prestupnost'. Proshloe y sovremennost'. URL: <http://www.twirpx.com/file/542654/>
3. Karpets Y. Y. Mezhdunarodnaya prestupnost'. M: Nauka, 1988. 112 s.
4. Korniyenko M. V. Orhanizovana zlochynnist' v Ukrayini: suchasnyy stan, kryminologichna kharakterystyka, zakhody protydyi. Kyiv: Fond Yurnauky, 2004. 330 s.

5. Kudryavtsev, V.N., Émynova, V.E. Ystoky y razvytye orhanyzovannoy prestupnosti v Rossyy. M.:NORMA, 2002. 171 s.

6. Melnychuk T.V. Orhanizovani formy zlochynnoyi diyal'nosti u zovnishn'oekonomichniy sferi: kryminolohichne dosli- dzhennya : avtoreferat dys.... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 – kryriminal'ne pravo ta kryminolohiya; kryriminal'no-vykonavche pravo. Odesa, 2009. 20 s.

7. Russkaya Pravda. URL: http://www.krugosvet.ru/enc/istoriya/RUSSKAYA_PRAVDA.html

8. Sfery aktyvnosti orhanizovanoi zlochynnosti v Ukraini na mezhi tysyacholit. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.39/part_2/14.pdf

9. U 2017 rotsi politsiya rozkryla 1953 zlochyny, vchyneni OZ·H. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/11665_U_2017_roci_policiya_rozkrila_1953_zlochiny_vchyneni_OZG_INFO_GRAFIKA_VIDEO.htm

10. Organised crime groups. URL: <http://www.nationalcrimeagency.gov.uk/crime-threats/organised-crime-groups>

11. Organized Crime in the United States: Trends and Issues for Congress. URL: <https://fas.org/sgp/crs/misc/R40525.pdf>

12. The National Strategy for fight against organized crime. URL: http://www.apml.gov.rs/REPOSITORY/513_organized-crime-strategy-20032012.doc

Надійшла до редакції 15 грудня 2018 р.

